

A stroncium-ranelát rövid- és hosszú távú előnyei osteoporotikus posztmenopauzás nők számára

C. Roux. *Rheumatology* 2008. 47. 20-22.

A posztmenopauzás osteoporosis kezelésére – a csigolya- és a csípőtáji törések kockázatának csökkentésére – törzskönyvezett stroncium-ranelát hatékonyságát két multicentrikus, randomizált, kettősvak, placebo-kontrollos, 5 évesre tervezett vizsgálat értékelte. A SOTI (Spinal Osteoporosis Therapeutic Intervention) vizsgálat a csigolyatörés; míg a TROPOS (Treatment of Peripheral Osteoporosis) vizsgálat a non-vertebrális törések kockázatára kifejtett hatását tanulmányozta. A kalcium-/D-vitamin háztartás normalizálása érdekében a két vizsgálatot rövid bevezető időszak, a FIRST (Fracture International Run-in Strontium Ranelate Trial) előzte meg. A legfőbb hatékonysági mutatót (a csigolya-, csípőtáji, és más típusú törésekre kifejtett hatás) 3 éves kezelés után értékelték. Immár 5 év adatai állnak rendelkezésre. Mivel az adatok gyűjtésének és értékelésének módszerei azonosak voltak, az adatok összevontan értékelhetők és ezáltal nagyméretű adatbázis hozható létre a kezelés hatékonyságát és biztonságosságát meghatározó tényezők szakszerű elemzésének céljára.

A SOTI vizsgálat

A SOTI vizsgálat 1649, posztmenopauzás, átlagosan 70 éves résztvevője a lumbális csigolyákon mért $\leq 0,840$ g/cm² csontsűrűség (BMD) és legalább egy, korábban (a vizsgálati populáció 87,5%-ában) bekövetkezett csigolyatörés alapján osteoporosisban szenvedtek.

Az elsődleges hatékonysági mutató a 3 éves kezelés során újabb csigolyatörést elszenvedett betegek részaránya volt. A 2 g/nap dózisban adagolt stroncium-ranelát 1 éves kezelés után a placebo-kezeléssel összevetve 49%-kal csökkentette az újabb csigolyatörés kockázatát (relatív rizikó [RR] 0,51, 95% CI 0,36, 0,74; $p \leq 0,001$). Hároméves stroncium-ranelát kezelés után 41%-os volt a kockázatcsökkenés (RR=0,59, 95% CI 0,48, 0,73; $p \leq 0,001$). A klinikai tünetekkel járó csigolyatörés kockázata 1 éves kezelés után 52%-kal (RR=0,48, 95% CI 0,29, 0,80; $p=0,003$), míg 3 éves kezelés után 38%-kal csökkent a placebo-kezeléshez képest (RR=0,62; 95% CI 0,47, 0,83; $p \leq 0,001$). Az egyetlen csigolyatörés elhárítása érdekében 3 éven keresztül kezelendő betegek száma 9. Négy év alatt 1445 betegből (a randomizált betegek 87,6%-ától) gyűjtötték *intention-to-treat* elemzésre alkalmas adatokat. A csigolyatörés kockázata 4 év alatt 33%-kal csökkent (RR= 0,67; 95% CI 0,53, 0,81; $p < 0,001$) (táblázat).

A placebo-kezeléshez képest, stroncium-ranelát adása esetén a harmadik hónaptól kezdve fokozódott a szérum

alkalikus foszfatáz aktivitása (8,1%, $p \leq 0,001$); míg az I-es típusú kollagén szérum telopeptid szintje csökkent a kezelés harmadik hónapjától kezdve (12,2%, $p \leq 0,001$). Ezek a változások összhangban állnak a gyógyszer lehetséges hatásmechanizmusával.

A TROPOS vizsgálat

A stroncium-ranelát non-vertebrális csonttörések kockázatára kifejtett hatását a TROPOS vizsgálat értékelte 5091 osteoporosisban szenvedő, posztmenopauzás, életkor ≥ 74 év (vagy 70 éves és az osteoporotikus csonttörés legalább egy rizikófaktorával terhelt) nőbetegen, akik femurnyakon mért csontsűrűsége $\leq 0,600$ g/cm² volt. Az elsődleges hatékonysági mutató legalább egy osteoporotikus, perifériás csonttörést elszenvedett résztvevők részaránya volt.

A 3 éven keresztül stroncium-raneláttal kezelt csoportban a non-vertebrális törések kockázata szignifikánsan, 16%-kal (RR=0,84; 95% CI 0,702, 0,995; $p=0,04$) csök-

táblázat

A stroncium-ranelát csonttörés-megelőző hatékonysága

Töréstípus	Kezelés időtartama (év)	RR (95% CI)
Csigolyatörés	1	0,51 (0,36, 0,74)
Csigolyatörés	3	0,59 (0,48, 0,73)
Csigolyatörés	4	0,67 (0,53, 0,81)
Klinikai tünetekkel járó csigolyatörés	1	0,48 (0,29, 0,80)
Klinikai tünetekkel járó csigolyatörés	3	0,62 (0,47, 0,83)
Non-vertebrális törés	3	0,84 (0,70, 0,99)
Non-vertebrális törés	5	0,85 (0,73, 0,99)
Csípőtáji törés (post hoc elemzés) ^a	3	0,64 (0,41, 0,99)
Csípőtáji törés (post hoc elemzés) ^b	5	0,57 (0,33, 0,97)

^a Életkor >74 év; csípőtáji régió t-pontszáma: 2,4 (NHANES).

^b Életkor >74 év; csípőtáji régió és a csigolyák t-pontszáma: 2,4 (NHANES).

kent. A stroncium-raneláttal kezelt betegek körében a placebo csoporthoz képest 19%-kal ($p=0,031$) csökkent a súlyos, fragilitásos törések (csípőtáji, csukló-, medence-, keresztcsont-, borda- és szegycsont-, kulcscsont-, és felkartörés) relatív kockázata. A csípőtáji törés jelentős kockázata által fenyegetett alcsoportban elvégzett, elemzés szerint a 3 éves stroncium-ranelát kezelés 36%-kal csökkentette a csípőtáji törés kockázatát a placebo csoporthoz képest ($RR=0,34$; 95% CI 0,412, 0,997; $p=0,046$). Ez a vizsgálat úgyszintén alátámasztotta a stroncium-ranelát csigolyatörés kockázatát mérséklő hatását (másodlagos hatékonysági végpont): a 3 éves kezelés során – 3640 betegről rendelkezésre álló röntgenfelvételek alapján – 39%-os ($RR=0,61$; 95% CI 0,51, 0,73; $p\leq 0,001$) volt a kockázatsökkenés (táblázat).

Öt év alatt 4935 betegről gyűjtöttek *intention-to-treat* elemzéshez megfelelő adatokat. A non-vertebrális törések kockázata 5 év alatt 15%-kal csökkent ($RR=0,85$; 95% CI 0,73, 0,99; $p=0,032$). A résztvevők csonttörés jelentős kockázatának kitett, 1128 fős alcsoportjában (életkor: ≥ 74 év, a lumbális csigolyák, továbbá a csípőtáji régió BMD t-pontszáma: 2,4) 43%-kal csökkent a csípőtáji törés kockázata; az RR értéke 0,57 (95% CI 0,33, 0,97; $p=0,036$) volt.

A vizsgálati adatok összevont értékelése

Életkor

Az életkor függvényében értékelték a stroncium-ranelát hatékonyságát a résztvevők három alcsoportjában: <70 évesek, 70-79 évesek és ≥ 80 évesek. A 3 éves nyomon követés során a szerrel kezelt betegek mindegyik életkor-alcsoportjában csökkent az új csigolyatörés kockázata – az életkor nem befolyásolta a kezelés hatásosságát ($p=0,652$). A fiatalabb (<70 éves) alcsoportban 37%-kal ($p=0,003$), a 70-79 évesek körében 42%-kal ($p<0,001$) és a ≥ 80 évesek esetében 32%-kal ($p=0,013$) csökkent a relatív kockázat.

A SOTI és a TROPOS vizsgálatok 1556 résztvevője (23%) volt 80 éves vagy idősebb. A kezelés első 6 hónapja során a placebóval kezelt résztvevők 3,7%-a, míg a stroncium-ranelátot szedők 2,1%-a szenvedett el non-vertebrális csonttörést, vagyis a kockázatsökkenés 44%-os volt ($p=0,066$). Három év alatt ezek a részarányok 19,7%-ra, illetve 14,2%-ra változtak, vagyis a kockázatsökkenés ekkor 31%-os volt ($p=0,011$).

Három év alatt a placebóval kezelt nők 7,4%-a, míg a stroncium-ranelátot szedők 5,2%-a szenvedett el csípőtáji csonttörést – ez a különbség nem érte el a statisztikai szignifikancia szintjét ($p=0,11$). A súlyos non-vertebrális (csípőtáji, csukló-, medence- és keresztcsont-, borda-szegycsont-, kulcscsont-, vagy felkar-) törést el szenvedettek részaránya 3 éves kezelés után 17,7% volt a placebo és 11,5% a stroncium-ranelát csoportban – ez 37%-os kockázatsökkenésnek felel meg ($p=0,003$). A stroncium-ranelát 31%-kal ($RR=0,69$; 95% CI 0,52, 0,92; $p=0,010$) csökkentette a csigolyatörés és 26%-kal

($RR=0,74$; 95% CI 0,57, 0,95; $p=0,019$) a non-vertebrális törés kockázatát].

A SOTI és a TROPOS vizsgálati populációjában 353, 50-65 éves, súlyos osteoporosisban szenvedő résztvevő is volt. A placebo kezelésben részesülők körében 3 év alatt 29,6% volt a csigolyatörés gyakorisága; ezt a 3 éves stroncium-ranelát kezelés 47%-kal csökkentette ($RR=0,53$; 95% CI 0,33, 0,85; $p=0,006$). A résztvevők ezen, a menopauza korai szakaszában járó alcsoportjában csigolyatörés kockázatának csökkenése tartósnak bizonyult; a 4 éves kezelés során összességében 40%-os volt ($RR=0,60$; 95% CI 0,39, 0,92; $p=0,017$).

A csonttörés meghatározó tényezői

Nagy adatbázisban értékelték a stroncium-ranelát hatékonyságát potenciálisan meghatározó tényezőket: a csontsűrűséget, a korábban elszenvedett csigolyatörést, az osteoporosis családi kórelőzményét, a kezelés előtti testtömeg-indexet és a dohányzást.

A placebo csoportban a korábban elszenvedett csigolyatörések számával arányosan nőtt a csigolyatörés gyakorisága. A stroncium-ranelátot szedő betegek körében alacsonyabb volt az újabb csigolyatörés kockázata, mint a placebo kezelésben részesülők esetében. A stroncium-ranelát hatására az első csigolyatörés kockázata 48%-kal, a második csigolyatörés kockázata 45%-kal és a kettőnél több csigolyatörés kockázata 33%-kal csökkent (mindháromra vonatkozóan $p<0,001$). A kezelés előtti csontsűrűség, az osteoporosis családi kórelőzménye, a kezelés előtti BMI, és a dohányzás nem befolyásolták a kezelés csonttörés-megelőző hatékonyságát.

A kezelés során nagymértékben nő a csontsűrűség: a SOTI vizsgálat során ennek mértéke 3 év alatt 12,7%, míg placebo-kezelés hatására csupán 1,3% volt ($p\leq 0,001$). A placebo-kezeléshez képest a femur csontsűrűségének gyarapodása (8,3%) is szignifikáns mértékű volt. A TROPOS vizsgálat 3. évének végén, a stroncium-raneláttal kezelt csoportban a femurnyak csontsűrűségének növekedése 5,7%-kal, a teljes csípőtáji régióé 7,1%-kal haladta meg a placebo-csoportban észleltet ($p\leq 0,001$). A SOTI és a TROPOS vizsgálatok egyesített adatai mellett szólnak, hogy minél nagyobb mértékű a femur csontsűrűségének növekedése, annál kisebb a csigolyatörés gyakorisága. Az eredmények értékelésénél azonban figyelembe kell venni, hogy a stroncium fokozott röntgensugár-elnyelése miatt az osteodenzitometria túlbecsüli a csontsűrűséget.

A non-vertebrális csonttörések gyakoriságával nem mutattak ki összefüggést – feltehetően azért, mert ebben a betegpopulációban nem tanulmányozták az elesés hatásait. A csontsűrűség gyarapodása kisebb azon betegek esetében, akik újabb csigolyatörést szenvednek el, mint azok körében, akik nem ($4,5\pm 9,1\%$ vs. $5,7\pm 7,4\%$). A femurnyak-BMD legalább 3%-os gyarapodása esetén kisebb az újabb csigolyatörés kockázata (esélyhányados: 0,62; 95% CI 0,42, 0,81). A stroncium-ranelátot 3 évig

szedő betegek 45,7%-ában nőtt abszolút értékben 0,033 g/cm²-rel a femurnyak-csontsűrűsége. E betegek esetében az új csigolyatörés kockázata 24%-kal (2-41%-kal, $p=0,03$) alacsonyabb volt, mint a BMD hasonló mértékű gyarapodásának hiányában. Ezek az elemzések a BMD növekedése és a nagyobb csonttörés-megelőző hatékonyság között fennálló, közvetlen korrelációra utalnak. A BMD gyarapodása már 1 éves kezelés után előre jelezte a töréskockázatot csökkenését.

Kérdéses, hogy mennyire bizonyul tartósnak a BMD gyarapodása a kezelés abbahagyása után. A SOTI vizsgálat 4. évének végén a résztvevőket random válogatással sorolták be további egy éven keresztül, stronciummal vagy placebóval végzett kezelésre. A stronciummal placebóra átváltott betegek csontsűrűsége szignifikánsan csökkent, a lumbális csigolyák esetében 3,2%-kal, a csípőtáji régióban 2,5%-kal. Úgy tűnik, hogy a BMD ezen, a kezelés abbahagyását követő évben észlelt csökkenésének az üteme hasonló a BMD kezelés első évében észlelt gyarapodásához. Ez a jelenség minden bizonnyal a stroncium csontszövetből történő kiürülését és a kezelés abbahagyása miatt a csontszövet átépülésében bekövetkezett változást tükrözi.

A kezelés biztonságossága

A SOTI vizsgálat során a stroncium-ranelát és a placebo-csoport tagjai hasonló mértékben tolerálták a kezelést. Leggyakoribb mellékhatásként hányinger és hasmenés jelentkezett (stroncium: 6,1% vs. placebo: 3,6%), azonban a két csoport közötti különbség a kezelés első 3 hónapját követően megszűnt. A TROPOS vizsgálat 77 év átlagéletkorú, stroncium-raneláttal kezelt résztvevőin hányingerről (7,2% vs. 4,4%), hasmenésről (6,7% vs. 5,0%), fejfájásról (3,4% vs. 2,4%), továbbá dermatitisről és eczemáról (5,5% vs. 4,1%) számoltak be gyakrabban, mint a placebo-csoportban – azonban ez a különbség is csupán a kezelés első 3 hónapjában volt észlelhető.

A SOTI és a TROPOS egyesített adatain értékelték a stroncium-ranelát biztonságosságát. A 2%-ot meghaladó gyakoriságú mellékhatások közül csak a hányinger és a hasmenés tekintetében volt különbség a stroncium-raneláttal, illetve placebóval kezelt csoportok között. A 3. év végén a vénás thromboembolia éves gyakoriságának csekély növekedését észlelték (0,9% vs. 0,6%), azonban ennek lehetséges kórmechanizmusát nem sikerült feltárni, továbbá a stroncium-ranelát és a véralvadási paraméterek között egyébként sem létezik ismert kölcsönhatás.

Szórványosan beszámoltak túlérzékenységi reakció, ún. DRESS (Drug Rash with Eosinophilia and Systemic Symptoms) tünetegyüttes kialakulásáról. Ennek legfontosabb, ám múló jellegű tünetei: bőrreakció, láz, szisztémás rendellenességek, eosinophilia, májműködési zavarok és vesekárosodás. A klinikai tünetek általában 2-6 héttel a kezelés elkezdése után jelentkeznek és az abbahagyása után az esetek zömében megszűnnek. A tünetegyüttesről ezidáig rendkívül ritkán számoltak be (prevalenciája 16/570 000 beteg-év). Mivel azonban ez a szindróma akár fatálisnak is bizonyulhat, bőrkiütés kialakulásakor azonnal és véglegesen abba kell hagyni a kezelést.

Életminőség

A SOTI vizsgálat 4 éve alatt az életminőséget hathavonként, az általános jellegű SF-36, valamint a kifejezetten osteoporotikus betegek életminőségének értékelésére kidolgozott QUALIOST® kérdőívvel mérték. A stroncium-ranelát kezelés nem befolyásolta az SF-36 pontszám változásait. Ezzel szemben, a szer meggátolta az életminőség kismértékű, a placebo-csoportban QUALIOST kérdőívvel kimutatott hanyatlását.

Összefoglalás és következtetések

A stroncium-ranelát antiporotikus hatását posztmenopauzális osteoporosisban két nagyszabású, kettősvak, placebo-kontrollos vizsgálat értékelte. A szer 3 év alatt 41%-kal – a kezelés első évében 49%-kal – képes csökkenteni a csigolyatörések kockázatát. A non-vertebrális törések kockázata 16%-kal csökken. 3 év alatt 36%-kal mérséklődik a csípőtáji törés kockázata, e töréstípus bekövetkezésének jelentős kockázata által veszélyeztetett betegek körében. 5 éves adatok azt tükrözik, hogy a kezelés csonttöréseket elhárító hatása tartósan érvényesül. A stroncium-ranelát kezelés hatékonyságát a betegek számos különböző alcsoportjában bizonyították: az életkor, a korábban elszennvedett csigolyatörések száma, a testtömeg-index, az osteoporosis családi kórelőzménye, vagy a dohányzás nem befolyásolja a kezelés csonttörés-megelőző hatását. A klinikai vizsgálatok során megfelelő volt a kezelés biztonságossága. Széles hatásspektruma folytán a stroncium-ranelát a posztmenopauzális osteoporosisban szenvedő betegek különböző alcsoportjaiban alkalmazható.

Forgács Sándor dr.